

OBSAH

PRVNÍ ČÁST

ÚVOD.

ZEMĚ A JEJÍ ŽIVÁ PŘÍRODA PŘED VZNIKEM
ČLOVĚKA

15

DĚJINY PRAVĚKU

HLAVA I	CHARAKTERISTIKA A PERIODIZACE PRAVĚKU. PRAMENY	21
	§ 1 Základní dělení pravěku	23
	§ 2 Problémy periodizace pravěku	24
	§ 3 Prameny k dějinám pravěku	31
HLAVA II	VZNIK ČLOVĚKA A LIDSKÉ SPOLEČNOSTI: OBDOBÍ PŘISVOJOVACÍHO HOSPODÁŘSTVÍ (STARŠÍ DOBA KAMENNÁ, PALEOLIT)	39
	Kap. 1 Charakteristika a dělení paleolitu	41
	Kap. 2 Vznik a vývoj člověka	43
	Kap. 3 Lidstvo v paleolitu	58
	§ 1 Nejstarší paleolit (asi 2 500 000—600 000 př.n.l.)	58
	§ 2 Starý paleolit (asi 600 000—250 000 př.n.l.)	60
	§ 3 Střední paleolit (asi 250 000—50/40 000 př.n.l.)	63
	§ 4 Mladý a pozdní paleolit (asi 40 000—8000 př.n.l.)	66
	§ 5 Mezolit	74
	Kap. 4 Shrnutí	80
HLAVA III	POČÁTKY VÝROBNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ: NEJSTARŠÍ ZEMĚDĚLCI (MLADŠÍ DOBA KAMENNÁ, NEOLIT)	83
	Kap. 1 Charakteristika a chronologie neolitu	85
	Kap. 2 Přední Asie v neolitu	89
	§ 1 Protoneolit (asi 9000—7000 př.n.l.)	89
	§ 2 Raný neolit (asi 7000—6300 př.n.l.)	93
	§ 3 Starý neolit (asi 6300—5900 př.n.l.)	96
	§ 4 Střední neolit (asi 5900—5500 př.n.l.)	98
	§ 5 Mladý neolit (asi 5500—5200 př.n.l.)	102
	Kap. 3 Evropa v neolitu (6.—4. tisíciletí př.n.l.)	106

HLAVA IV	POČÁTKY ŘEMESEL A MĚST. VZNIK PŘEDPOKLADŮ PRO CIVILIZACI A TŘÍDNÍ SPOLEČNOST V CHALKOLITU (ENEOLITU, POZDNÍ DOBĚ KAMENNÉ)	117
Kap. 1	Charakteristika a chronologie chalkolitu	119
Kap. 2	Přední Asie v chalkolitu	121
§ 1	Starý chalkolit (asi 5200—5000 př.n.l.)	121
§ 2	Střední chalkolit (asi 5000—4300 př.n.l.)	125
§ 3	Mladý chalkolit (asi 4300—3500 př.n.l.)	130
Kap. 3	Evropský chalkolit (eneolit, 3. tisíciletí př.n.l.)	136
Kap. 4	Shrnutí neolitického a chalkolitického vývoje	145

DĚJINY STAROVĚKU

HLAVA V	NEJSTARŠÍ CIVILIZACE A STÁTY: PŘEDNÍ VÝCHOD A EGEJSKÁ OBLAST V BRONZOVÉ DOBĚ (asi 3500—1100 př.n.l.)	151
Kap. 1	Úvod	153
§ 1	Charakteristika a přehled období. Vznik civilizace, třídní společnosti a států	153
§ 2	Problém typu nejstarších států	158
§ 3	Obyvatelé Předního východu a Egejské oblasti a jejich etnická příslušnost	164
§ 4	Vznik písma a písemných systémů	173
§ 5	Počítání času a chronologie	184
Kap. 2	Mezopotámie	190
§ 1	Přírodní podmínky	191
§ 2	Prameny k dějinám Mezopotámie	194
§ 3	Přehled pravěkých dějin Mezopotámie (asi do 3500 př.n.l.)	196
§ 4	Vznik prvních států: predynastické období (asi 3500—3000 př.n.l.)	199
§ 5	Sumerské městské státy v raně dynastickém (RD) období (asi 3000—2340 př.n.l.)	205
§ 6	Staroakkadské období (2340 př.n.l. — 2198 př.n.l.)	213
§ 7	Období gutejské nadvlády (2198—2110 př.n.l.)	216
§ 8	Vláda 3. dynastie z Uru (2111—2003 př.n.l.)	217
§ 9	Starobabylónské období (1894—1594 př.n.l.)	221
§ 10	Staroasyrské období (20.—18. stol. př.n.l.)	227
§ 11	Středoasyrské a středobabylónské období (1500—1000 př.n.l.)	231
Kap. 3	Egypt	237
§ 1	Přírodní podmínky	238
§ 2	Prameny	240
§ 3	Přehled pravěkých dějin Egypta I: Paleolitické přisvojovací hospodářství (asi do poloviny 6. tisíciletí př.n.l.)	240

§ 4	Přehled pravěkých dějin Egypta II: Neolitické a chalkolitické (predynastické) období (do 3000 ± 100 př.n.l.)	242
§ 5	Archaická doba. Vznik jednotného egyptského státu (1. a 2. dynastie, 3000 ± 100—2635 př.n.l.)	247
§ 6	Stará říše (2635—2135 př.n.l.)	252
§ 7	První přechodné období (2134—1991 př.n.l.)	265
§ 8	Střední říše (2061—1785 př.n.l.)	266
§ 9	Druhé přechodné období (asi 1785—1552 př.n.l.)	271
§ 10	Nová říše (1552—1070 př.n.l.)	273
Kap. 4	Malá Asie	287
§ 1	Přírodní podmínky	287
§ 2	Prameny	291
§ 3	Přehled pravěkých dějin Malé Asie (Anatolie) do konce 3. tisíciletí př.n.l.	292
§ 4	Období tzv. asyrských obchodních kolonií ve střední a východní části Malé Asie (20. a 19. stol. př.n.l.). Období městského partikularismu a snah o vytvoření většího státního útvaru	298
§ 5	Starochetitské období (kolem 1650—1450 př.n.l.)	301
§ 6	Novochetitské období (1450—1200 př.n.l.)	305
§ 7	Západní Malá Asie ve 2. tisíciletí př.n.l. Trója	313
§ 8	Pád chetitské říše	315
Kap. 5	Syropalestinská oblast	316
§ 1	Přírodní podmínky	317
§ 2	Prameny	319
§ 3	Přehled pravěkých dějin syropalestinské oblasti	320
§ 4	Syropalestinská oblast ve 3. tisíciletí př.n.l.	321
§ 5	Foinikie ve 2. tisíciletí př.n.l.	323
§ 6	Sýrie ve 2. tisíciletí př.n.l.	324
§ 7	Palestina ve 2. tisíciletí př.n.l.	327
Kap. 6	Egejská oblast	328
§ 1	Úvod	329
§ 2	Přírodní podmínky	330
§ 3	Prameny	332
§ 4	Chronologie	333
§ 5	Paleolit a neolit	335
§ 6	Počátky výroby kovů a vznik předpokladů pro civilizaci ve 3. tisíciletí př.n.l. (rané bronzové období, předpalácové období na Krétě)	337
§ 7	Mínojská civilizace (období prvních a druhých paláců, po r. 2000 — 1. polovina 14. stol. př.n.l.)	340
§ 8	Mykénská civilizace	350
Kap. 7	Souhrn „Mořské národy“ a egejské stěhování. Konec bronzové doby na Předním východě a v Egeidě.	362
Kap. 8	Ostatní Evropa v době bronzové (1900—700 př.n.l.)	366
§ 1	Celková charakteristika a chronologie	366
§ 2	Starší doba bronzová	368
§ 3	Střední doba bronzová	372
§ 4	Mladší doba bronzová	375

HLAVA VI	STÁTY A ŘÍŠE NA PŘEDNÍM VÝCHODĚ V 1. POLOVINĚ 1. TISÍCILETÍ PŘ.N.L.	383
Kap. 1	Úvod	385
Kap. 2	Foiníkie	388
Kap. 3	Palestina	391
§ 1	Prameny	392
§ 2	Obyvatelstvo. Příchod hebrejských kmenů do Palestiny	394
§ 3	Období kmenových náčelníků (tzv. soudců, asi 1200—1025 př.n.l.)	395
§ 4	Vznik státu a královské moci	395
§ 5	Období rozděleného království	396
§ 6	Perské období	398
Kap. 4	Egypt v pozdní době (1070—332 př.n.l.)	399
§ 1	Prameny	399
§ 2	Třetí přechodné období (1070—664 př.n.l.)	400
§ 3	Sajská (26.) dynastie (664—525 př.n.l.)	401
§ 4	Od 27. dynastie do příchodu Alexandra Makedonského (332 př.n.l.)	402
Kap. 5	Novoasyrská říše	403
§ 1	Prameny	404
§ 2	Vznik asyrské velkoříše	404
§ 3	Asýrie a Urartu	405
§ 4	Sargonovská dynastie	407
§ 5	Organizace novoasyrské říše	411
Kap. 6	Novobabylónská říše	413
§ 1	Prameny	415
§ 2	Politické dějiny	415
§ 3	Organizace státu	416
§ 4	Krize a pád říše	417
Kap. 7	Malá Asie	418
§ 1	Frygové	421
§ 2	Lýdové	421
Kap. 8	Írán: Médové a Peršané	422
§ 1	Zeměpisný přehled a přírodní podmínky	423
§ 2	První písemné zprávy o Íránu	425
§ 3	Říše médská a založení státu achaimenovského	426
§ 4	Vláda Kambýsa a Dáreia I.	429
§ 5	Achaimenovská říše od smrti Dáreia I. do konce dynastie	435
HLAVA VII	ŘEKOVÉ A ŘECKÉ STÁTY V 1. POLOVINĚ 1. TISÍCILETÍ PŘ.N.L.	437
Kap. 1	„Temné“ nebo homérské období (asi 1100—asi 800 př.n.l.)	439
§ 1	Úvod	439
§ 2	Prameny. Homérské eposy	440
§ 3	Příchod Dóřů. Osídlení maloasijského pobřeží. Řecké kmeny a dialekty	444
§ 4	Řecká společnost v „temném“ období	447
§ 5	Řecko a Orient. Řecká abeceda	451
Kap. 2	Archaické období: raná polis a kolonizace Středomoří a Černomoří (800—500 př.n.l.)	454

§ 1	Městský stát (polis) a problém vzniku státu	456	
§ 2	Prameny	458	
§ 3	Velká řecká kolonizace	464	
§ 4	Vnitřní vývoj řeckých států	473	
§ 5	Politický vývoj Řecka. Celorecké instituce	484	
§ 6	Sparta a spartský (peloponnéský) spolek do konce archaické doby	489	
§ 7	Athény do konce archaické doby	493	
HLAVA VIII ŘECKÉ STÁTY V 5. A 4. STOL. PŘ.N.L.: VRCHOL A PÁD KLASICKÉ POLIS			
Kap. 1		Prameny	503
Kap. 2		Iónské povstání a odrazení perského útoku na Řecko (500—478 př.n.l.)	508
§ 1	Povstání řeckých měst v Malé Asii	508	
§ 2	Dáriův útok na Řecko. Bitva u Marathónu	509	
§ 3	Themistoklés a počátky athénské námořní moci	510	
§ 4	Odrazení Xerxova útoku na Řecko	512	
Kap. 3		Počátky délského (athénského) námořního spolku a protiútok Řeků proti Persii (478—462/1 př.n.l.)	514
§ 1	Založení délského (athénského) námořního spolku	515	
§ 2	Kimónovy úspěchy proti Peršanům a počátky nadvlády Athén ve spolku	516	
§ 3	Vnitřní vývoj ve Spartě a v Athénách. Efialtova reforma a roztržka Athén se Spartou	517	
Kap. 4		První střetnutí Sparty a Athén (461—446/5 př.n.l.). Ukončení bojů s Persií	520
Kap. 5		Athénská říše a athénská demokracie v době Periklově	522
§ 1	Třídní a mocenská struktura	524	
§ 2	Athénská říše	525	
§ 3	Athénská společnost a demokratické zřízení	529	
§ 4	Metoikové a otroci	534	
§ 5	Athény jako kulturní centrum východního Středomoří	540	
§ 6	Zahraniční politika periklovských Athén a předehra peloponnéské války	549	
Kap. 6		Peloponnéská válka (431—404 př.n.l.)	551
Kap. 7		Období přechodných hegemonií. Dobytí Řecka Makedonií (404—338 př.n.l.)	557
§ 1	Změna politické struktury Řecka ve 4. stol. př.n.l.	558	
§ 2	Politický vývoj v Řecku do makedonského zásahu	561	
§ 3	Athény a Makedonie. Dobytí Řecka Filipem II. Makedonským (338 př.n.l.)	563	
HLAVA IX ALEXANDROS MAKEDONSKÝ A VZNIK HELÉNISTICKÝCH ŘÍŠÍ (336—276 PŘ.N.L.)			
Kap. 1		Říše Alexandra Makedonského	569
Kap. 2		Alexandrovi nástupci (diadochové) a rozdělení jeho říše (323—276 př.n.l.)	573

DRUHÁ ČÁST

HLAVA X	ZÁPADNÍ STŘEDOMOŘÍ V 1. TISÍCILETÍ PŘ. N. L. DO VZNIKU ŘÍMSKÉHO IMPÉRIA: FOINIČANÉ, ŘEKOVÉ, ETRUSKOVÉ, ITALIKOVÉ . . .	591
Kap. 1	Úvod	593
Kap. 2	Foiničané v západním Středomoří; Kartágo	595
§ 1	Prameny	595
§ 2	Počátky Kartágo	596
§ 3	Kartágo velmocí v západním Středomoří	601
§ 4	Kartágo a Řekové	603
§ 5	Kartágo a Řím	604
Kap. 3	Řekové v západním Středomoří	606
§ 1	Prameny	606
§ 2	Kolonizace. Západní Řekové v archaické době	608
§ 3	Sicilští Řekové v 5. stol. Vzestup moci Syrákús	610
§ 4	Jihoitalští Řekové v 5. a 4. stol. a jejich podrobení Římem	612
§ 5	Vrchol moci Syrákús. Syrákúsy mezi Kartágem a Římem	613
§ 6	Kultura západních Řeků	614
Kap. 4	Itálie do r. 800 př.n.l.	615
§ 1	Přírodní podmínky	616
§ 2	Vrcholná doba bronzová a počátky doby železné. Příchod indoevropských kmenů (1200—800 př.n.l.)	619
Kap. 5	Etruskové	622
§ 1	Prameny	622
§ 2	Problém původu Etrusků	624
§ 3	Etruská města. Hospodářství a společnost	625
§ 4	Vrchol etruské moci v 7. a 6. stol. př.n.l.	626
§ 5	Úpadek etruské moci	628
HLAVA XI	ŘÍM DO DOBYTÍ ITÁLIE (265 PŘ. N. L.)	629
Kap. 1	Počátky Říma (8.—6. stol. př.n.l.)	631
§ 1	Prameny	631
§ 2	Vznik a počátky Říma	632
§ 3	“Reforma Servia Tullia“	635
§ 4	Význam archaického Říma	637
Kap. 2	Rané období římské republiky (509—265 př.n.l.)	638
§ 1	Prameny	639
§ 2	Ovládnutí Itálie Římany	640
§ 3	Vnitřní vývoj římské republiky	645
§ 4	Římský městský stát	647
§ 5	Řím a podrobení Itálie	653
§ 6	Mezinárodní postavení Říma	655
HLAVA XII	HELÉNISTICKÉ STÁTY (276—30 PŘ. N. L.)	657
Kap. 1	Prameny	659
Kap. 2	Nová mocenská situace ve východním Středomoří a na Předním východě	661

§ 1	Úvod	661
§ 2	Velké helénistické říše	663
§ 3	Menší helénistické státní útvary v Řecku a na Předním východě	668
Kap. 3	Přehled politických dějin helénistické doby	674
§ 1	Období rozkvětu helénistických států (3. stol. př.n.l.)	674
§ 2	Helénistické státy v boji s Římem. Řím pánem východního Středomoří	676
Kap. 4	Kultura helénistické doby	678
HLAVA XIII VZNIK ŘÍMSKÉHO IMPÉRIA		683
Kap. 1	Prameny	685
Kap. 2	Boj Říma o hegemonii v západním Středomoří	686
§ 1	První punská válka (264—241 př.n.l.)	687
§ 2	Boje s Illyry a Kelty	689
§ 3	Kartáginci v Hispánii. Druhá punská válka (218—201 př.n.l.)	689
§ 4	Zásahy Říma do východního Středomoří	693
§ 5	Definitivní vítězství Říma nad Makedonií a Kartágem	695
Kap. 3	Vnitřní vývoj a organizace římské říše	697
§ 1	Sociálně ekonomický vývoj římské společnosti	697
§ 2	Ideologie a kultura	701
Kap. 4	Římská říše ve středu 2. stol. př.n.l.	703
HLAVA XIV KRIZE A ZÁNİK REPUBLIKY		705
Kap. 1	Prameny	707
Kap. 2	Počátky krize. Zostření sociálních protikladů a třídního boje	708
§ 1	Římské zemědělství	709
§ 2	Povstání otroků	710
§ 3	Pokusy o řešení agrárního problému. Bratři Gracchové	711
§ 4	Optimáti a populáři. Mariova vojenská reforma	713
Kap. 3	Spojenecká válka. Sullova diktatura	716
§ 1	Válka Říma s italskými spojenci (90—88 př.n.l.)	716
§ 2	Lucius Cornelius Sulla	718
Kap. 4	Spartakovo povstání. První triumvirát. Gaius Iulius Caesar	720
§ 1	Spartakovo povstání (73—71 př.n.l.)	721
§ 2	Boje s Mithridatem a piráty. Catilinovo spiknutí	722
§ 3	Gaius Iulius Caesar. První triumvirát	724
§ 4	Nepokoje v Římě. Občanská válka mezi Pompeiem a Caesarem	728
§ 5	Caesarova samovláda	730
Kap. 5	Druhý triumvirát. Octavianus	732
Kap. 6	Římská společnost v době krize republiky	733
§ 1	Společnost a stát	734
§ 2	Provincie	735
§ 3	Právo	736
§ 4	Ideologie a kultura	736
Kap. 7	Římská říše na konci republiky	739

HLAVA XV	EVROPA MIMO STŘEDOMOŘSKOU OBLAST V DOBĚ ŽELEZNÉ (8. — 1. STOL. PŘ. N. L.)	741
Kap. 1	Starší doba železná (období halštatské)	743
Kap. 2	Mladší doba železná (období laténské). Keltové	750
HLAVA XVI	AUGUSTŮV PRINCIPÁT	759
§ 1	Prameny	761
§ 2	Ústavní a organizační zakotvení osobní moci	762
§ 3	Římská říše: provincie a zahraniční politika	768
§ 4	Augustovi následníci. Počátky juliovsko-klaudiovské dynastie	775
§ 5	Význam Augustova principátu	776
HLAVA XVII	ŘÍMSKÁ ŘÍŠE ZA PRINCIPÁTU (14 — 284 n. l.)	779
Kap. 1	Prameny	781
Kap. 2	Upevnění principátu v 1. stol. n. l. (dynastie juliovsko-klaudiovská a flaviovská)	784
§ 1	Dynastie juliovsko-klaudiovská	784
§ 2	Flaviovská dynastie	788
§ 3	Římská říše v 1. stol. n. l.	794
§ 4	Náboženský vývoj. Počátky křesťanství	796
Kap. 3	Vrcholný rozkvět římské říše v 1. polovině 2. stol. n. l.	799
§ 1	"Adoptivní císaři" (96 — 161 n. l.)	800
§ 2	Provincie	806
§ 3	Itálie a Řím	807
§ 4	Nábožensství	811
Kap. 4	Markomanské války a první projevy krize říše. Marcus Aurelius a Commodus	813
Kap. 5	Krize římské říše ve 3. stol. n. l.	817
§ 1	Dynastie Severovců	818
§ 2	Novoperská (sásánovská) říše	822
§ 3	Vyvrcholení krize (235 — 268 n. l.)	824
§ 4	Obnovení jednoty říše Aureliánem (270 — 275 n. l.)	826
§ 5	Kultura a nábožensství	830
Kap. 6	Císařská vláda a římská říše za principátu. Shrnutí	831
HLAVA XVIII	OSTATNÍ EVROPA V DOBĚ ŘÍMSKÉ ŘÍŠE (1. — 5. STOL. N. L.)	835
§ 1	Úvod	837
§ 2	Keltové	840
§ 3	Germáni	841
§ 4	Dáko-Getové	850
§ 5	Sarmati	852
§ 6	Slované	854
§ 7	Baltové	856
§ 8	Ugrofinové	858
HLAVA XIX	POZDNÍ ŘÍMSKÁ ŘÍŠE (284 — 476 N. L.)	859
Kap. 1	Prameny	861

	Kap. 2 Od ustavení dominátu do rozdělení říše (284—395 n.l.) . . .	862
	§ 1 Diocletianus (284-305 n.l.)	863
	§ 2 Constantinus (306—337 n.l.)	866
	§ 3 Iulianus Apostata (361—363 n.l.)	869
	§ 4 Boje s barbarskými kmeny	870
	§ 5 Theodosius (379—395 n.l.)	872
	Kap. 3 Zánik západní římské říše a vznik tzv. barbarských království	874
	§ 1 Arcadius (395—408 n.l.) a Honorius (395—423 n.l.)	874
	§ 2 Útoky barbarů. „Barbarizace“ západní římské říše	875
	§ 3 Katolická církev a římský stát	876
	§ 4 Hospodářství a společnost	877
	§ 5 Barbarské vpády a barbarské státy na území západní římské říše	879
	§ 6 Konec západořímské říše	880
	§ 7 Význam pozdní antiky	881
HLAVA XX	PŘEDNÍ INDIE V PRAVĚKU A STAROVĚKU	883
	§ 1 Přírodní podmínky	885
	§ 2 Prameny	886
	§ 3 Přehled pravěkých dějin indického subkontinentu do příchodu árijských kmenů	888
	§ 4 Indie v době védské (1200—600 př.n.l.)	898
	§ 5 Severní Indie na počátku historického období	904
	§ 6 Rozkvět a úpadek maurijské říše. Období cizích vpádů	910
	§ 7 Kušánská říše. Sangamové období v tamilské Indii	918
	§ 8 Guptovská říše. Harša	923
	§ 9 Klasické období v kulturních dějinách Indie	927
	§ 10 Přejchod k feudalismu	931
HLAVA XXI	ČÍNA V PRAVĚKU A STAROVĚKU	933
	Kap. 1 Úvod	935
	§ 1 Název Číny	935
	§ 2 Geografické a přírodní podmínky	936
	§ 3 Prameny	938
	Kap. 2 Dějiny území Číny v pravěku. Období předtřídní společnosti	942
	§ 1 Osídlení Číny v paleolitu. Počátky lidské společnosti v Číně	942
	§ 2 Neolitické kultury	945
	Kap. 3 Raná třídní společnost v Číně (asi 21.—4./3. stol. př.n.l.)	950
	§ 1 Rozklad rodové společnosti. Vznik třídní společnosti (asi 21.—8. stol. př.n.l.)	950
	§ 2 Rané státy v 8.—4./3. století př.n.l.	956
	§ 3 Etnogeneze obyvatel starověké Číny	960
	§ 4 Sociálněpolitická učení	962
	§ 5 Hospodářství v 2.—1. tisíciletí př.n.l.	965
	Kap. 4 První centralizované státy Čchin a Chan (221 př.n.l. — 220 n.l.). Společenský vývoj ve 4./3. stol. př.n.l. — 6. stol. n.l.	968
	§ 1 Sjednocovací proces a vytvoření centralizovaného státu Čchin	969

§ 2 Lidová povstání a pád říše Čchin. Založení centralizovaného státu Chan	973
§ 3 Krize chanského státu	978
§ 4 Sociální vývoj čchinské a chanské společnosti	979
§ 5 Etnická konsolidace starověkých Číňanů	982
§ 6 Vznik a utváření feudálních vztahů	983

BIBLIOGRAFIE. SEZNAM VYOBRAZENÍ. REJSTŘÍK. 987

Základní bibliografie k dějinám pravěku a starověku	989
Obecná literatura k dějinám pravěku	993
Obecná literatura k dějinám starého Orientu	995
Obecná literatura k dějinám starověkého Řecka a Říma	997
Obecná literatura k dějinám starověkého Řecka	999
Obecná literatura k dějinám starověkého Říma	1002
Seznam map, plánů a schémat	1004
Seznam tabulek v textu	1005
Seznam vyobrazení v textu	1005
Jmenný rejstřík	1013